

Дешко Наталія Василівна,

ORCID ID: 0000-0002-0171-2582

здобувачка ступеня PhD

кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ, КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ: СИНЕРГІЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

ACADEMIC INTEGRITY, COMPETENCIES, AND INNOVATIVE METHODS: SYNERGY IN HIGHER EDUCATION

У статті розкрито взаємозв'язок між академічною доброчесністю як фундаментом якісної освіти та компетентнісним підходом, реалізованим через інноваційно-комунікативні методи (наприклад, проєктне навчання, кейс-методи, віртуальні лабораторії). Актуальність проблеми впливає із потреби вивчення синергетичного взаємозв'язку між трьома ключовими елементами: академічною доброчесністю, компетентнісним підходом та інноваційно-комунікативними методами студентоцентрованого навчання.

Мета статті полягала у обґрунтуванні взаємозв'язку між академічною доброчесністю, компетентнісним підходом та інноваційно-комунікативними методами підготовки здобувачів вищої освіти в контексті студентоцентрованого освітнього середовища.

За результатами дослідження доведено наявність взаємозв'язку між академічною доброчесністю, компетентнісним підходом та інноваційно-комунікативними методами, що є підтвердженням тези про їхню синергію як необхідну умову якісної підготовки фахівців у вищій школі в умовах сучасних викликів. Встановлено, що академічна доброчесність перестає бути лише зовнішнім етичним стандартом, а є фундаментальною інтегральною компетентністю, яка забезпечує довіру та якість усіх інших професійних компетентностей фахівця. Доведено, що студентоцентризм є найефективнішою методологічною рамкою, а інноваційно-комунікативні методи (кейс-метод, проєктне навчання) – ключовим інструментарієм, які дозволяють подолати формалізм у засвоєнні принципів академічної доброчесності. Синергетична модель дозволяє мінімізувати розрив між декларативними компетентностями та реальними практиками, що є критично важливим для формування фахівців, здатних відповідати викликам цифровізації, глобалізації та воєнного часу.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці педагогічної моделі формування цифрової академічної доброчесності, що включає критерії етичного використання ШІ студентами та викладачами

Ключові слова: студентоцентризм, академічна доброчесність, компетентність, інноваційно-комунікативні методи навчання, вища школа.

The article reveals the interrelation between academic integrity as the foundation of quality education and the competency-based approach implemented through innovative communicative methods (e.g., project-based learning, case methods, virtual laboratories). The relevance of the issue stems from the need to explore the synergistic connection among three key elements: academic integrity, the competency-based approach, and innovative communicative methods of student-centered learning.

The purpose of the article is to substantiate the interrelation between academic integrity, the competency-based approach, and innovative communicative methods in the training of higher education students within a student-centered educational environment.

The study confirms the existence of a strong interconnection among academic integrity, the competency-based approach, and innovative communicative methods, supporting the thesis that their synergy is a necessary condition for high-quality professional training in higher education under contemporary challenges. It is established that academic integrity is no longer merely an external ethical standard but a fundamental integral competence that ensures trust and the quality of all other professional competencies. The research demonstrates that student-centeredness is the most effective methodological framework, while innovative communicative methods (case method, project-based learning) serve as key tools for overcoming formalism in mastering the principles of academic integrity. The synergistic model helps minimize the gap between declarative competencies and real practices, which is critically important for preparing professionals capable of responding to the challenges of digitalization, globalization, and wartime conditions.

Prospects for further research include the development of a pedagogical model for cultivating digital academic integrity, incorporating criteria for the ethical use of AI by students and educators.

Key words: student-centeredness, academic integrity, competence, innovative communicative teaching methods, higher education.

Постановка проблеми. Актуальність обраної теми зумовлена низкою глобальних та національних трансформаційних процесів і викликів, що вимагають кардинального переосмислення підходів до освітнього процесу та підготовки фахівців у вищій школі.

Контекст глобальних та національних викликів пов'язаний із трансформацією освіти в умовах цифровізації, глобалізації, військових дій. Широке впровадження цифрових технологій створює нові можливості для навчання, але водночас загострює проблему академічної недоброчесності (наприклад, використання ШІ для написання робіт, плагіат у цифровому просторі). Це вимагає розробки нових механізмів забезпечення доброчесності та цифрової компетентності учасників освітнього процесу. Інтеграція української вищої освіти у європейський та світовий простір вимагає відповідності міжнародним стандартам якості та академічної етики, а також підготовки конкурентоспроможних фахівців із глобальними компетентностями. Уроки сьогодення вимагають формування у здобувачів освіти не лише професійних знань, але й високих моральних якостей, стійкості та громадянської відповідальності, які нерозривно пов'язані з принципами академічної доброчесності.

Варто зазначити, що існує розрив між декларативним рівнем засвоєння принципів академічної доброчесності та реальними практиками (формальність, імітація). Вища школа часто стикається з недоліками у формуванні реальних, практико-орієнтованих компетентностей, які вимагає ринок праці, що вказує на необхідність переходу від знаннєвого до компетентнісного підходу.

Таким чином, у сучасному освітньому просторі виникає наростаюча потреба не просто впроваджувати окремі елементи (доброчесність, компетентності, інновації), а в обґрунтуванні та реалізації їхньої синергії.

Актуальність досліджуваної проблеми полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичній апробації взаємозв'язку між академічною доброчесністю як фундаментом якісної освіти та компетентнісним підходом, реалізованим через інноваційно-комунікативні методи (наприклад, проєктне навчання, кейс-методи, віртуальні лабораторії); визначенні шляхів подолання формальності у засвоєнні етичних норм та розриву між деклараціями та практикою через інтеграцію доброчесності безпосередньо у процес формування ключових професійних та особистісних компетентностей. Це дослідження надасть

науково-методичне підґрунтя для системної модернізації підготовки фахівців, здатних не лише володіти знаннями, але й відповідально та ефективно їх застосовувати.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема формування якісних фахівців у вищій школі, що поєднує професійну компетентність та високу академічну культуру, є предметом активних наукових дискусій. Аналіз останніх досліджень дозволяє констатувати високий інтерес науковців до ключових елементів, що розглядаються у цій статті.

Питання академічної доброчесності активно розробляється вітчизняними та зарубіжними вченими (О. Башкір [3], О. Кулик та Л. Овсієнко [4], М. Опольська, О. Попадич, Б. Попадич, Т. Петухова [7], Н. Партико, І. Смирнова, Т. Житомирська [8] та українські аналітичні центри [1], [2]). Ці праці здебільшого зосереджені на: правовому та етичному регулюванні АД (розробка кодексів, політик); виявленні та подоланні традиційних форм недоброчесності (плагіат, списування); впливі нових технологій (ШІ) на трансформацію недоброчесних практик (О. Кулик та Л. Овсієнко [4]).

Хоча етичні та правові аспекти АД досліджені, значна частина публікацій (наприклад, українські аналітичні центри [1], [2]) критикує формальний підхід до її засвоєння, де принципи лише декларуються, але не стають внутрішнім регулятором професійної діяльності, що корелює з нашим проблемним полем.

Компетентнісний підхід визнано ключовою парадигмою модернізації вищої освіти. Праця С. Макеєва С. [5] розкриває питання генезису поняттєвого апарату компетентнісного підходу у дослідженнях зарубіжних і вітчизняних науковців. У дослідженнях Н.О. Романчук, Н.І. Романчук [9] та А. Твердохліба [10] розкрито проблему необхідності інтеграції соціальних, етичних та професійних компетентностей для підготовки відповідального фахівця.

Дослідники, в тому числі і зарубіжні, підкреслюють, що успішне формування компетентностей вимагає відходу від традиційного «знаннєвого» викладання до практико-орієнтованих методів. Однак, прямий та системний взаємозв'язок між фундаментальними принципами АД та формуванням конкретних професійних компетентностей у більшості робіт залишається окресленим, але не деталізованим на рівні конкретних освітніх практик.

Дослідження М. Михайліченко, Я. Рудика [6] підтверджують високу ефективність інноваційно-

комунікативних технологій (проектне навчання, кейс-стаді, дебати) для розвитку критичного мислення, навичок командної роботи та вирішення проблем. Зарубіжні дослідження ([11], [12]) також підкреслюють важливість цих методів для інтеграції в міжнародний освітній простір.

У наявних працях інноваційні методи часто розглядаються як засіб підвищення ефективності навчання загалом. Водночас недостатньо уваги приділяється дослідженню цих методів саме як інструменту формування академічної доброчесності на практиці – тобто, як механізму, що перетворює етичні норми на реальні компетентності.

Попри значний доробок, у наукових дослідженнях залишається недостатньо вивченим питання синергетичного взаємозв'язку між трьома ключовими елементами: академічною доброчесністю (як морально-етичним та професійним фундаментом; компетентнісним підходом (як цільовою установкою); інноваційно-комунікативними методами (як засобом реалізації).

Брак системних праць, які б обґрунтовували та моделювали цю триєдину синергію у контексті викликів доби (цифровізація, війна), становить наукову прогалину і актуалізує досліджувану нами проблему.

Мета статті: Обґрунтувати взаємозв'язок між академічною доброчесністю, компетентнісним підходом та інноваційно-комунікативними методами підготовки здобувачів вищої освіти в контексті студентоцентрованого освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Перехід від традиційного навчання до підходу, орієнтованого на студента, стає фундаментом для формування внутрішньої (неформальної) академічної доброчесності. Студентоцентризм (student-centred learning) є ключовою парадигмою Болонського процесу і передбачає перенесення акценту з викладання на навчання. Ця модель створює необхідні умови для того, щоб принципи академічної доброчесності (АД) були не лише зовнішніми вимогами, а й внутрішньо засвоєними цінностями.

Традиційна, викладачецентрична модель часто сприяє формалізму і навіть недоброчесності, оскільки фокусується на *відтворенні* інформації та *контролі* знань. Натомість, студентоцентризм забезпечує відповідальність та автономію: студенти отримують право вибору (дисциплін, методів навчання, проектів), що підвищує їхню суб'єктність в освітньому процесі. Суб'єктність, у свою чергу, є основою для саморегуляції та

внутрішньої мотивації до чесної праці. Якщо студент відчуває відповідальність за свій вибір і результат, він менш схильний до імітації чи шахрайства.

Студентоцентризм акцентує на розвитку навичок (компетентностей) і глибинному розумінні, а не на простому отриманні високого балу (акцент на процесі, а не оцінці). Це зміщує фокус з короткострокової цілі (успішно скласти іспит) на довгострокову цінність (бути компетентним фахівцем), що безпосередньо корелює з цінностями АД.

У студентоцентричному підході правила співпраці та оцінювання часто обговорюються і приймаються спільно (спільна розробка правил: викладач + студенти). Це перетворює норми АД з примусових на узгоджені та прийняті (ownership). Академічна доброчесність стає реальною практикою, коли вона інтегрована у навчальний процес через студентоцентричні методи навчання, що напряду пов'язує реалізацію принципів академічної доброчесності у студентоцентризмі з інноваційними методами навчання (див. табл. 1).

Варто зазначити, що за визначених обставин змінюється роль викладача. У студентоцентричній моделі викладач перестає бути просто контролером, а стає фасилітатором (помічником) та ментором доброчесності. Він пропонує цікаві та складні завдання, які неможливо виконати, використовуючи простий плагіат чи ШІ-шахрайство.

Викладач створює прозорі та зрозумілі критерії оцінювання, які винагороджують оригінальність, критичне мислення та глибину аналізу, а не обсяг тексту, а також встановлює довірливі відносини зі студентами, де порушення АД розглядається як педагогічна проблема, а не лише як каральний інцидент.

Студентоцентризм у вищій школі є не лише освітньою стратегією, а й інструментом побудови культури академічної доброчесності. Він переводить АД із площини заборони у площину усвідомленої цінності та професійної компетентності.

Інноваційно-комунікативні методи (ІКМ) – це педагогічні технології, спрямовані на активну взаємодію, діалог, співпрацю та творче вирішення проблем, що є прямою протилежністю пасивному засвоєнню знань. У контексті вашої статті вони слугують містком, який перетворює теоретичні принципи АД та компетентнісний підхід на реальні освітні практики.

ІКМ природним чином формують ті наскрізні компетентності, які вимагають доброчесності для свого успіху.

Таблиця 1

**Зв'язок між інноваційними методами у студентоцентрованому навчанні
з академічною доброчесністю**

Метод	Сутність	Формування АД
Проектне навчання (Project-Based Learning)	Довгострокова командна робота над реальним завданням, що вимагає самостійного пошуку, аналізу та представлення результатів.	Формування авторства: Студенти вчаться коректно використовувати джерела (цитування, референс) та брати на себе відповідальність за спільний продукт. Зменшується спокуса плагіату, оскільки унікальність проекту є ключовою.
Кейс-метод (Case Studies)	Аналіз реальних професійних ситуацій, що вимагають прийняття етичних рішень.	Етичне мислення: Студенти обговорюють дилеми, де чесність та доброчесність є необхідними для правильного вибору. Це перетворює АД з теоретичного поняття на практичний навичок прийняття рішень.
Рефлексивне оцінювання	Самооцінка студентом своєї роботи, процесу та результатів з обґрунтуванням.	Чесність перед собою: Студент вчиться об'єктивно оцінювати власні зусилля та визнавати прогалини, що є основою для подолання недоброчесності та імітації.

– Критичне мислення: такі методи, як дебати, «мозковий штурм» та кейс-стаді, вимагають від студента самостійного аналізу інформації, а не її копіювання. Це превентивний захід проти плагіату, оскільки успіх залежить від оригінальності думки.

– Комунікативна компетентність: командні проекти та симуляції вимагають чесної та прозорої взаємодії в групі. Академічна доброчесність тут виявляється у чесному розподілі роботи, авторському внеску кожного учасника та коректному цитуванні спільних джерел.

– Управління інформацією та цифрова компетентність: у процесі проектної роботи студенти вчаться не просто шукати інформацію, а критично її оцінювати, коректно посилаючись на джерела та дотримуватися цифрової доброчесності при використанні онлайн-інструментів, баз даних чи ІІІ.

Застосування ІКМ у студентоцентричному середовищі забезпечує синергетичний ефект, адже ІКМ переносить фокус оцінювання на якість мислення та креативність, а не на точність відтворення. Це створює середовище (формування внутрішнього компаса), де шахрайство стає беззмістовним і не вигідним для досягнення цілей. В умовах цифровізації та ІІІ, інноваційні методи навчають не боятися нових інструментів, а відповідально їх використовувати, формуючи ту саму цифрову доброчесність, про яку йдеться в науковій новизні. Через ІКМ долається розрив між декларативними компетентностями (студент знає, що таке плагіат) та реальними практиками (студент вміє коректно цитувати, бо це необхідно для його успішного проекту).

У підсумку, інноваційно-комунікативні методи є найефективнішим інструментом для

трансформації академічної доброчесності з набору зовнішніх правил на особисту професійну компетентність фахівця.

Висновки. Дослідженням обґрунтовано та доведено взаємозв'язок між академічною доброчесністю, компетентнісним підходом та інноваційно-комунікативними методами, підтверджуючи тезу про їхню синергію як необхідну умову якісної підготовки фахівців у вищій школі в умовах сучасних викликів. Встановлено, що академічна доброчесність перестає бути лише зовнішнім етичним стандартом, а є фундаментальною інтегральною компетентністю, яка забезпечує довіру та якість усіх інших професійних компетентностей фахівця. Доведено, що студентоцентризм є найефективнішою методологічною рамкою, а інноваційно-комунікативні методи (кейс-метод, проектне навчання) – ключовим інструментарієм, які дозволяють подолати формалізм у засвоєнні принципів АД та сприяють їхньому переходу у внутрішню мотивацію та реальні практики. Синергетична модель дозволяє мінімізувати розрив між декларативними компетентностями та реальними практиками, що є критично важливим для формування фахівців, здатних відповідати викликам цифровізації, глобалізації та воєнного часу.

Перспективи подальших досліджень. На основі обґрунтованої синергії між академічною доброчесністю, компетентнісним підходом та інноваційними методами, у подальшому варто простежити вплив генеративного штучного інтелекту (ІІІ) на освітній процес та розробити педагогічну модель формування цифрової академічної доброчесності, що включає критерії етичного використання ІІІ студентами та викладачами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 27 січня – 9 березня 2025 року. Львів Торунь : LihaPres, 2025. 208 с. URL: https://cuesc.org.ua/images/informlist/advanced_training_EU_%D0%905_%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%9A_.pdf
2. Аналітична довідка за результатами дослідження практик академічної доброчесності у вищих навчальних закладах України. Київ, 2016. 43 с. URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Analiz_prakt.Akad.dobr.u-ZVO-Ukr_.pdf
3. Башкір О. Реалізація принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти України. Освітологічний дискурс, 2021. № 2 (33). С.77–90. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.2.6>
4. Кулик О. Овсієнко Л. Академічна доброчесність в умовах глобалізації освіти: виклики та можливості для стійкого розвитку. Актуальні питання в сучасній науці. 2024. № 8 (26). С.850–860. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8\(26\)-850-860](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8(26)-850-860)
5. Макеев С. Генезис поняттєвого апарату компетентнісного підходу у дослідженнях зарубіжних і вітчизняних науковців. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип 43. Т. 2. С. 230–237 DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-2-38>
6. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
7. Опольська М.В., Попадич О.О., Попадич Б.Т., Петухова Т.А. Концепт категорії академічної доброчесності у вищій освіті. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»): журнал. 2025. № 2(43) 2025. С. 833–841. URL: <https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/71211>
8. Партико Н.В., Смирнова І.М., Житомирська Т.М. Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту: виклики та можливості для здобувачів освіти. Інноваційна педагогіка. 2024, Вип.72. С.265 –268. DOI: <https://doi.org/10.32782/26636085/2024/72.53>
9. Романчук Н. О., Романчук Н. І. Компетентнісний підхід в освіті: Концепції, суть, зміст. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. 2018. № 4. С. 119–122.
10. Твердохліб А. І. Сучасні уявлення науковців про «компетенцію» і «компетентність». Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки. 2016. № 15. С. 88–95.
11. Council recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01). Official Journal of the European Union, 04 June 2018. Vol. 61, C 189. pp. 7–13.
12. Rychen D.S., Salganik L.H. Definition and Selection of Competencies (DeSeCo): Theoretical and Conceptual Foundations: Strategy Paper. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2002. 27 p.

© Дешко Н. В.

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Стаття надійшла до редакції 10.09.2025

Стаття прийнята 05.10.2025

Стаття опублікована 01.12.2025